

NACIONALINIS SUSITARIMAS

„UŽ SAUGIĄ LIETUVOS ATEITĮ“

Dėl euro įvedimo ir esminių valstybės finansų politikos principų 2009-2012 metais

1. Lietuvos valstybė per šių metų pirmą pusmetį parodė, kad sugeba atsakingai, dinamiškai ir efektyviai tvarkyti ankstesnės vyriausybės paliktas ir dėl pasaulinės ekonomikos krizės dar labiau pagilėjusias struktūrines viešųjų finansų problemas. Tai, kad nuo 2008 metų pabaigos, per pirmą 2009 pusmetį buvo priimtos reikalingos biudžeto pataisos ir sugebėta sumažinti viešųjų finansų deficitą net 7 proc. nuo BVP yra rimtas pasiekimas. Tai ne tik pripažįsta Europos Komisija ir Tarptautinis Valiutos Fondas, bet ir aiškiai įvertina tarptautinės rinkos. Geriausias to įrodymas - sėkmingai išplatinta 500 mln. eurų vertės euroobligacijų emisija.
2. Sėkmingai įgyvendinamas ir ekonomikos skatinimo planas, kurio esminis tikslas užpildyti pinigų ir kreditinių resursų trūkumą (iki 5 mlrd. Lt), kuris ekonomikoje atsirado ir sparčiai plečiasi komerciniams bankams radikaliam mažinant savo kreditinius resursus ir jų prieinamumą. Lietuvos ekonomikos skatinimas unikaliomis ir fiskaline prasme neutraliomis bei vienomis iš pažangiausių Europoje finansų inžinerijos priemonėmis sušvelnins pasaulinės ekonominės krizės padarinius Lietuvos ekonomikai bei sulėtins jos smukimo tempus.
3. Pasaulio ekonomikoje, išgyvenančioje didžiausią nuo II pasaulinio karo nuosmukį, jau atsiranda vis daugiau ekonomikos atsigavimo optimistinių „žalių daigų“. Optimistiniai lūkesčiai yra labai svarbus krizės įveikimo faktorius. Tokius lūkesčius reikia branginti, tačiau tokie ženklai neatpalaiduoja nuo atsakomybės realiai matyti dar laukiančius Lietuvoje iššūkius ir gebėti juos tinkamai įveikti.
4. Kaip rodo TVF ir Finansų ministerijos analizė, Baltijos valstybių recesija ir jos nulemtos įtampos viešuosiuose finansuose tęsis ir 2010 bei 2011 metais. Pasaulinės krizės sąlygomis, Lietuvos ūkių recesija be sukauptų rezervų, yra ypač skaudi ir gili. 2010 metais Lietuvoje BVP kritimas gali siekti 4 proc., o deficitas (jeigu nebus imtasi jokių veiksmų) - 13,7 proc. nuo BVP, atitinkamai 2011 metais BVP augimas pasiektų 3-4 proc, tačiau deficitas išliktų didelis ir siektų 13 proc. Bandytas finansuoti šiuos deficitus skolintomis lėšomis keltų grėsmę viešojo sektoriaus skolos tvarumui, reikalautų vis didesnę dalį viešųjų lėšų skirti skolai aptarnauti, uždėtų milžinišką skolų gražinimo našta ateities kartoms.
5. Lietuvos išėjimas iš krizės privalo būti susietas su ilgalaikė strategija – finansų stabilumu ir euro įvedimu. Euras nėra tikslas savaime, tai - priemonė pasiekti Lietuvos piliečių gerovės, užtikrinant mūsų finansų sistemos saugumą ir tvarumą bei tapimą pilnaverte Europos Sąjungos nare. Euro įvedimas prisidėtų prie ekonomikos stabilumo, reikalingo tolesniam augimui: ženkliai sumažėtų kreditų palūkanos Lietuvos verslui ir gyventojams, išnyktų papildomos valiutos keitimo išlaidos, supaprastėtų atsiskaitymai, Lietuva taptų žymiai patrauklesne šalimi investuotojams, nes padidėtų investicijų saugumas ir sumažėtų valstybės ekonominė rizika.
6. Norint pasiekti, kad 2011 metais Lietuva būtų pasirengusi euro įvedimui (su galimybe eurą įsivesti nuo 2012.01.01), reikia nuosekliai mažinti deficitus 2009, 2010, 2011 metais, taip kad 2011 metais deficitas neviršytų 3 proc nuo BVP. Deficitus reikia mažinti ir todėl, kad deficitus viršijančius Maastrichto kriterijus finansuoti Lietuvai yra ypatingai sunku ir brangu, tuo tarpu nesiimant reikiamų veiksmų konsoliduojant viešuosius finansus, būtų sudėtinga išsaugoti pasitikėjimą tarptautinėse rinkose. Maastrichto kriterijų laikymasis yra geriausias indikatorius, kad valstybė vykdo teisingą ir atsakingą finansų politiką.
7. Taigi, šiuo metu valstybės finansų politikos pagrindinis uždavinys – numatyti papildomas konsolidavimo priemones – 2009-2011 metais, siekiant aiškaus strateginio tikslo – euro įvedimo 2012 metais. Atsižvelgiant į negerėjančią viešųjų finansų padėtį tam tikros papildomos priemonės (didinančios pajamas ir/arba mažinančios viešąsias išlaidas) bus reikalingos ir šiais metais – tai

pabrėžiama ir ES Tarybos rekomendacijose dėl perviršinio deficito procedūros Lietuvai. 2010-2011 metais privalo būti įgyvendintos ir viešųjų sektorių (SODRA, sveikatos apsaugos, švietimo sistemos) struktūrinės reformos, kad būtų panaikintos priežastys struktūriniam deficitui.

8. Norint pasiekti strateginio tikslo – įsivesti eurą 2012 metais, remiantis dabartinėmis prognozėmis 2010 metais deficitą reikia sumažinti maždaug 4.6 proc nuo BVP arba 3 700 mln. litų. Tai galima pasiekti maždaug 1.6 proc nuo BVP mažinant centrinės valdžios sektoriaus deficitą, 2.0 proc mažinant SODRO's deficitą ir panaikinant vietinės valdžios deficitą (kuris gali siekti apie 1 proc. nuo BVP).
9. Permainų koalicija pasirengusi svarstyti visas galimas fiskalinio konsolidavimo priemones, kurių sąrašas ir galimas fiskalinis poveikis 2009-2011 metais yra pateiktas priede – lentelėje „Viešųjų finansų konsolidavimo galimos priemonės, remiantis Pasaulio banko ir kitų tarptautinių institucijų rekomendacijomis“. Pagal dabartines finansų ministerijos makroekonominės Lietuvos prognozes 2010 m. reikia pasiekti 3,7 mlrd. Lt. konsolidavimo efektą. Lentelėje numatytas didesnis (4,947 mlrd. Lt.) efektas – tokiu būdu siūlome įgyvendinti ne visas, o tik pasirinktas konsolidavimo priemonių alternatyvas. Jei makroekonominė situacija gerėtų ir finansų ministerija patikslintų ūkio raidos prognozes gerėjimo linkme, atitinkamai būtų mažinamos ir būtinos konsolidavimo priemonės.
10. Permainų koalicija įsipareigoja iki š. m. rugsėjo 1 d. parengti esminių struktūrinių pertvarkų viešuosiuose sektoriuose – SODRO'je, sveikatos apsaugoje, švietime planus, kurių įgyvendinimas leistų panaikinti struktūrinius deficitus (2011 metais bent 2.0 proc nuo BVP) šiose sistemose.
11. Permainų koalicija įsipareigoja iki 2009 rugsėjo 1 d. parengti išsamų veiksmų planą, kaip į Lietuvos ekonomiką 2010-2011 metais papildomai pritraukti lėšų (po 3-4 mlrd litų kiekvienais metais) viešosios infrastruktūros (švietimo ir mokslo, transporto, sveikatos ir socialinės apsaugos, socialinio būsto it kt.) projektų realizavimui. Numatoma panaudoti privačios ir viešos partnerystės patirtį, kai lėšas viešųjų projektų finansavimui sutelkia privatus sektorius, o investicijų gražos bei atnaujintos infrastruktūros priežiūros kaštus programos įgyvendinimo laikotarpiu prisiima valstybė. Tokios programos finansavimui galimai būtų naudojama dalis pajamų, kurios būtų gautos 2 proc. padidinus PVM tarifą.
12. Socialiniai partneriai šiuo susitarimu įsipareigoja

Lentelė - „Viešųjų finansų konsolidavimo galimos priemonės, remiantis Pasaulio banko ir kitų tarptautinių institucijų rekomendacijomis“

#	Konsolidavimo priemonės	Bendras efektas 2009 (mln.lt)	Bendras efektas 2010 (mln.lt)	Bendras efektas 2011 (mln.lt)
I	Centrinės valdžios sektorius			
1	PVM didinimas 2%	230	612	612
2	Viešojo sektoriaus atlyginimai sumažinami 10%	252	792	792
3	Valstybės tarnybos etatų skaičiaus sumažinamas 20% (2010.01.01)	-	242	242
II	Socialinis draudimas			
1	Socialinio draudimo įmokų didinimas 3% (2010.01.01)		796	791
2	Pensijų ir kitų socialinių išmokų mažinimas 10%	510	1.003	1.007
3	Motinstybių išmokų pertvarka (tik naujoms: I metai – 85%, II metai – 50%)	8	73	81
2	Našlių pensijų pertvarka	-	224	220
3	Pensijinio amžiaus ilginimas	-	5	10
III	Savivaldos finansai	-	1.200	1.200
IV	Struktūrinės reformos socialinio draudimo, švietimo, sveikatos apsaugos srityse	-	-	2.000
	VISO: (I+II+III+IV)	1.000	4.947	6.955